

על חכם גבור ועזיר. ומפרט רבינו גבור צמדותו כהיה דחק חיזוהו גבור הכובש את יצור. וכן אפשר לפרט עשיר השמה בחלקו אלא שם משמע בגמול דגבור כפשוטו שיהא בעל כח וכן עשיר כפשוטו שיהיה לו ממון הרבה. לכך נראה דרבינו סברא דנפשיה קאמר ולא מהא דר' יונתן. ומ"מ ז"ע למה לא כתב שיהא גבור בזה ועשיר ועניו וכהא

פרק שביעי

א מִיִּסְדֵּי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם .
ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול
בחכמה גבור במדותיו ולא יחא יצרו מתגבר עליו בדבר
בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא
בעל דעה רחבה נכונה עד מאד . אדם שהוא ממולא

ד' שאין הכוונה שורה לא מחוץ עצמות וכו'.
בס' במה מדליקין (דף ל') :
מישה

בספר דניאל ולא נמצאו (כי) אלא הרי מלכים חתים
די מלכיה אינון ולא יִזְדַּק לומר כל על שנים בלבד
אלא ודאי על מלך האמור במלך מלכים אמרו ש
מִלְךְ. ואפ"ם קשה דהא אשכחן מלך שהוא קודם
משכח וכו' למלך שמיא. ולכן אני אומר דמאי
דקאמר כל מלכיה האמור בדניאל אין הכוונה
על ספר דניאל אלא הכוונה על דברי דניאל
שכל מלך שהזכיר דניאל הוא מול חוץ מזה
שהוא קודם :

פ"ו א ואין הגבוהה חלה אלא על חכם
וכו'. צפ"ד דגדרים (דף ל"ה)
אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שבידו אלא
על

בכל המדות האלו שלם בגופו כשיכנס לפרדס וימשך באותן הענינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם ההולכים במחשכי הזמן והולך ומורו עצמו ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו אלא דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הכסא להבין באותן הצורות הקדושות המהורות ומסתכל בחכמתו של הקב"ה כולה מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו. מיד רוח הקודש שורה עליו. ובעת שתנוה עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים כמו שנאמר בשאול והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר: **ב** הנביאים מעלות מעלות הן. כמו שיש בחכמה חכם גדול מחבירו כך בנבואה נביא גדול מנביא. וכולן אין רואין במראה הנבואה אלא בחלום בחזיון לילה. או ביום אחר שתפול עליהן תרדמה כמו שנאמר במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. וכולן כשמתנבאים אבריהן מזדעזעין וכח הגוף כשל ועשתנותיהם מתטרפות ותשאר הדעת פנויה להבין מה שתראה. כמו שנאמר באברהם והנה אימה חשבה גדולה נופלת עליו. וכמו שנאמר בדניאל והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח: **ג** הדברים שמודיעים לנביא במראה הנבואה דרך משל מודיעין לו ומיד יחקק בלבו פתרון המשל במראה הנבואה וידע מה הוא. כמו הסולם שראה יעקב אבינו ומלאכים עולים ויורדים בו והוא היה משל למלכיות ושעבודן. וכמו החיות שראה יחזקאל והסיר נפוח ומקל שקד שראה ירמיה והמגלה שראה יחזקאל והאיפה שראה זכריה. וכן שאר הנביאים. מהם אומרים המשל ופתרונו כמו אלו. ויש שהן אומרים הפתרון בלבד. ופעמים אומרים המשל בלבד בלא פתרון כמקצת דברי יחזקאל וזכריה וכולן במשל ודרך חידה הם מתנבאים: **ד** כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו אלא מכוונים דעתם ויושבים שמחים וטובי לב ומתבודדים. שאין הנבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה. לפיכך בני הנביאים לפנייהם נבל ותוף וחליל וכנור והם מבקשים הנבואה וזהו שנאמר והמה מתנבאים כלומר מהלכין בדרך הנבואה עד שינבאו כמו שאתה אומר פלוני מתגדל: **ה** אלו שהם מבקשין להתנבא הם הנקראים בני הנביאים. ואע"פ שמכוונים דעתם אפשר שתשרה שכינה עליהן ואפשר שלא תשרה: **ו** כל הדברים שאמרנו הם דרך נבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים חוץ מנשה רבינו רבן של כל הנביאים. ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים שכל הנביאים בחלום או במראה ומשה רבינו מתנבא והוא ער ועומד שנאמר ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע הקול מדבר אליו. כל הנביאים על ידי מלאך. לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה. משה רבינו לא על ידי מלאך שנאמר פה אל פה אדבר בו. ונאמר ודבר ה' אל משה פנים אל פנים. ונאמר ותמונת ה' יביט כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה ובלא משל. הוא שהתורה מעידה עליו במראה ולא בחידות שאינו מתנבא בחידה אלא במראה שרואה הדבר על בוריו. כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין ומשה רבינו אינו כן הוא שהכתוב אומר כאשר ידבר איש אל רעהו כלומר כמו שאין

לחם משנה

נדה הדין ההוא דממילא ידעינן ליה חבל אס היה סובב דעבילה בזמנה מזוה היה לו להזכיר הדין ההוא לעשות מיין העבילות כב"ה. ומ"ס רבינו שאס לא מלא גמי מסבב בצנזיו סברא דנפשיה קאמר וכ"ה א"כ אפילו עבילה בזמנה מזוה למה אמר רבי יוסי דלא מהדרין אנמי משום דלא יעבור זמן העבילה הא מני לסבב בצנזיו. וי"ל דהאי חיקון דחוק הוא. ומה שלא הזכיר רבינו כאן דיו למה כתב הרב כסף משנה שאינו מענין הלכות אלו. ואם כדבריו למה כתב ולא יהדק כדי שלא יתכן הא אינו מענין הלכות אלו. וגראה לדין דהואנך להזכיר הכריעה משום שלא יתא כפני השם ערום אמר עיין בכריעה בזוהר אופן תהיה דלא מייסדק, ומה שכתבתי ג"ל כגון דלעת רבינו דלון לומר דפסק כר' יוסי דלעבילה בזמנה מזוה ומה שכתב כאן גמי היכא דלזכא גמי דלא משמע מדבריו אלא דמהדרין וכתבן ופשוט כמו שכתבתי:

פ"ז א ואין הנוצח חלה אלא על חכם גדול בחכמה וכו'. י"ט תימא על רבינו למה לא הזכיר גבור בבה ועשיר ועניו דלחיא פ"ד דגדרים (דף ל"ה) ועוד חמרו בפי' המצניע (דף ל"ב) איין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה ולא הזכיר מכל זה רבינו. והרב צית יוסף כתב דסבירא ליה כהר"ש ז"ל דלא הזכיר אלא כהר"א דאין השכינה השכינה כקביעות. אלא לא משמע כן מדברי רבינו בספר מורה הנבוכים חלק שני פרק ל"ב דאם שורה הוא אמרם איין הנוצח שורה אלא על חכם גבור ועשיר. גם בסוגיא דפרק המצניע ובסוגיא דגדרים קשה קשה למה לא הזכיר בסוגיא הזכירה המלאים שהזכירו בסוגיא האחרת. ומ"ש רבינו מיד רוח הקודש שורה עליו משמע לכאורה דעל כל פנים יחולו עליו הנוצח כשהוא מוכן ולא כתב כן שם בספר השלישי אלא דבעי רגון אלאי לכך נראה ודאי שג"ש כאן מיד רוח הקודש הוא עם הרגון האלאי אבל אפשר שהיה מוכן ולא יחול הנוצח, אע"פ שמפרשי דבריו שם פירשו שהוא מסכים לדעת הפלוסוף מ"מ פשט דבריו לא משמע כן:

כדכחצו החוס' פ"ב דביעה (דף י"ח) דלפילו מ"ד טעילה בזמנה לאו מזיה מוחר לטבול ביוה"כ והביאו רמיה מסוף יומא (דף פ"ה) דלמרו שם דדוות ויולדות וזב וזבות טובלות ובעל קרי עד המנחה משום דטבילה בזמנה לאו מזיה משמע דאע"ג דלינה מזיה מ"מ עשה אחיה ביוה"כ אם ירנה וכן כחבו ב"ל כל כתבי (דף קכ"א) ואע"ג דבשטניות אמרו חייבי טעילות אין אבל אחריו לא אזלי העטם לקרב טהרהה אע"ג שאינה מזיה, אבל קשה דבפ"ק דיומא (דף ח') איפליגו חנאי גבי כהן השורף את הפרה וכו' ביוה"כ דר"מ סבר אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה ור' יוסי סבר אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי ור' חנינא סבן הכניהם סבר כהן השורף את הפרה מצינו עליו כל שבעה וכה"כ ביוה"כ אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי ואמרו שם בגמרא דכ"ע ס"ל טבילה בזמנה מזיה ופליגי אי מקשינן הזאה לטבילה דר"מ סבר מקשינן ולהכי מזין כל שבעה דדילמא כל ומא זמנה הוא ורבי יוסי ורבי חנינא חריויהון סברי לא מקשינן אבל בכהן השורף את הפרה מזין כל שבעה דמעלה עשו בו. ורבינו פסק בפ"ג מהלכות עבודת יוה"כ דמזין עליו בשלישי ובשביעי ובפ"ב מהלכות פרה פסק דמזין עליו כל שבעה ימים והיינו כר' חנינא וכיון דבגמרא לוקימו דליהו סבר דטבילה בזמנה מזיה היכי פסק כותיה. וי"ל שבגמרא לא לוקימו הכי אלא משום ר"מ ור' יוסי דר"מ ע"כ סבר דטבילה בזמנה מזיה ויליף מיניה הזאה דאל"כ מנא ליה דהזאה כל שבעה וכן ר' יוסי כי היכי דלא תקשי מדידה אדידה כדלמרו שם אבל רבי חנינא מצי סבר דלפילו מקשינן הזאה לטבילה טבילה בזמנה לאו מזיה ומעלה עשו בכהן השורף את הפרה אע"ג דלאו מזיה היא לא טבילה בזמנה וכל הזאה בזמנה ודברן השורף את הפרה בשנין. כל שבעה ואפי' שפיר דרבינו לא חזיר בהלכות דהו דין ופסק המעלה דהאשה שיאלה מלאכה ובהו ריקנית דפליגי ב"ש וכו' בטבילות ור' יוסי בר יוחאי אומר דיה לטבילה באחרונה דכיון דליהו סבר דטבילה בזמנה לאו מזיה הוי הלכהה ההם כר' יוסי בר' י' ולכן לא הזכיר בהלכות

מגדל עוז

הגר ובגדרים פ' חין בין המודר (דף ל"ח) ובמס' שמיטת פ' אלו דברים (דף ס"ז) וסוה כנגן המנגן ובמס' מקומות רבו מלמנות. והפסד נבואת משה לשאר הנביאים רבו מוכן מהגדת תורת הכהנים

פ"ז מיסורי הדת לידע. כל זה הפרק מעורב מקצת החכמות עם דברי רז"ל. דרך הנבואה על גבור ומתוך שמהם. אמרו רבותינו ז"ל במס' שבת (דף ל') בהגדת משנת המעבה

מדע . הלכות יסודי התורה פרק ז ח ט

פ"ח א משה רבינו לא האמינו בו ישראל
מפני האותות שעשה וכו' .
בספר העיקרים מאמר ראשון פ"ח בלאר יפה
דברי רבינו :

ונאמר

אדם נבהל לשמוע דברי חבריו כך היה כח בדעתו של משה רבינו להבין דברי הנבואה
והוא עומד על עומדו שלם . כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שירצו משה רבינו אינו
כן אלא כל זמן שיחפוץ רוח הקודש לובשתו ונבואה שורה עליו ואינו צריך לכונן דעתו
ולהודמן לה שהרי הוא מכונן ומזומן ועומד כמלאכי השרת . לפיכך מתנבא בכל עת
שנאמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם . ובזה הבטיחו האל שנאמר לך אמור להם שובו
לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי . הא למדת שכל הנביאים כשהנבואה מסתלקת מהם חוזרים לאהלם שהוא צרכי
הגוף כלם כשאר העם . לפיכך אין פורשין מנשותיהם . ומשה רבינו לא חזר לאהלו הראשון לפיכך פירש מן האשה לעולם
ומן הדומה לו ונקשרה דעתו לצור העולמים ולא נסתלק מעליו ההוד לעולם וקרן עור פניו ונתקדש כמלאכים : **ז** הנביא
אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו עד שידע מה שלא היה יודע מאותן הדברים הגדולים . ואפשר
שישולח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכונן אותם ולהודיעם מה יעשו או למונעם ממעשים הרעים שבידיהם .
וכשמשלחים אותו נותנין לו אות ומופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת . ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו
שהוא נביא . אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו שנתעלה בהן על כל בני גילו והיה
מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ובפרישותה ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו מצוה לשמוע ממנו שנאמר
אליו תשמעון . ואפשר שיעשה אות ומופת ואינו נביא וזה האות יש לו דברים בגו . ואעפ"כ מצוה לשמוע לו הואיל ואדם
גדול וחכם וראוי לנבואה [הוא] מעמידים אותו על חזקתו . שבכך נצטוינו כמו שנצטוינו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים
ואע"פ שאפשר שהעידו בשקר הואיל וכשרים הם אצלינו מעמידין אותן על כשרותן . ובדברים האלו וכיוצא בהן נאמר
הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו . ונאמר כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב :

פרק שמיני

א משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה . שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה
האות בלש וכשוף . אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו . לא להביא ראיה על הנבואה .
היה צריך להשקיע את המצריים קרע את הים והצילין בתוכו . צרכנו למזון הוריד לנו את המן . צמאו בקע להן את
האבן . כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ . וכן שאר כל האותות . ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעיינינו ראו ולא
זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך
אמור להן כך וכך . וכן הוא אומר פנים בפנים דבר ה' עמכם . ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת . ומנין
שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע
העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם . מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות
שיש אחריה הרהור ומחשבה : **ב** נמצאו אלו ששולח להן הם העדים על נבואתו שהיא אמת ואינו צריך לעשות להן אות
אחר . שהם והוא עדים בדבר כשני עדים שראו דבר אחד ביחד שכל אחד מהן עד לחבירו שהוא אומר אמת ואין אחד
מהן צריך להביא ראיה לחבירו . כך משה רבינו כל ישראל עדים לו אחר מעמד הר סיני ואינו צריך לעשות להם אות .
וזהו שאמר לו הקב"ה בתחילת נבואתו בעת שנתן לו האותות לעשותן במצרים ואמר לו ושמעו לקולך . ידע משה רבינו
שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי ומהרהר ומחשב והיה נשמת מליך ואמר והן לא יאמינו לי . עד שהודיעו הקב"ה
שאלו האותות אינן אלא עד שיצאו ממצרים ואחר שיצאו ויעמדו על ההר הזה יסתלק הרהור שמהרהרין אחריו שאני נותן
לך כאן אות שידעו שאני שלחתיך באמת מתחילה ולא ישאר בלבם הרהור . והוא שהכתוב אומר וזה לך האות כי אנכי
שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה . נמצאת. אומר שכל נביא שיעמוד אחר משה רבינו
אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כדי שנאמר אם יעשה אות נשמע לו לכל מה שיאמר . אלא מפני המצוה שצוה משה
בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון . כמו שצונו לחתוך הדבר על פי שנים עדים ואע"פ שאין אנו יודעין אם העידו
אמת אם שקר . כך מצוה לשמוע מזה הנביא אע"פ שאין אנו יודעים אם האות אמת או בכישוף ולט : **ג** לפיכך אם עמד
הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו ואנו יודעין בבאור שאותן
האותות בלש וכשוף הן . לפי שנבואת משה רבינו אינה על פי האותות כדי שנערוך אותות זה לאותיות זה . אלא בעיינינו
ראינוה ובאזנינו שמענוה כמו ששמע הוא . הא למה הדבר דומה לעדים שהעידו לאדם על דבר שראה בעיניו שאינו כמו
שראה שאינו שומע להן אלא יודע בודאי שהן עדי שקר . לפיכך אמרה תורה שאם בא האות והמופת לא תשמע אל
דברי הנביא ההוא . שהרי זה בא אליך באות ומופת להכחיש מה שראית בעיניך והואיל ואין אנו מאמינים במופת אלא מפני
המצות שצונו משה היאך נקבל מאות זה שבא להכחיש נבואתו של משה שראינו וששמענו :

פרק תשיעי

א דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת
שנאמר

א סמ"ג לאוין סדר ששה :

לחם משנה

שלמה עד מעמד הר סיני והלא עדיין קושיא קיימא אדוכתא דלפי שעתו לא יאמינו לו
ולא יאמינו בדבריו . ויש לרבות דמ"מ כיון דלכסוף יודע שיאמינו בו האמנה שלמה
בהקדמה דעתו דמה שהיה קשה לו הוא שלעולם לא יאמינו בו האמנה שלמה וזהו אומרו
וכן לא יאמינו לי . אבל נראה לתרץ הכל דמה שכתב עד שהודיעו אין משמעות דבריו
עד

מגדל עוז

אם אינו מוחזק וסודות שם, פרק הנתיבין (דף פ"ט) וכדדרכין פרק האשה מדכתיב אליו
תשמעון ובענין אליהו בשר הכנעל וכמו שביאר פ"ט . אמנם מה שזכרתי שאין נביא רשאי לחזק
דבר מעתה הוא לר"ל עוד כמס' מגילה מייית לה כרוב התלמוד משורס :

פ"ח ב וזהו שאמר לו הקב"ה בתחילת נבואתו וכו' עד שהודיעו הקב"ה וכו' . הנה
בכאן קושיא מבוררת דהפסוקים הם הסוכים בתורה דפסוק וזה לך
האות הוא מוקדם לפסוק והן לא יאמינו לו . ונ"ל לפרש דבריו עם מה שנזכר עוד
בדבריו דליך נקדמה דעתו של משה במה שאמר לו הקב"ה שם לא יאמינו האמנה

בהגדת משל הסולחני וכבר הזכירו הכתובין וז' לגבי נוסף וגלוי עינים ומשם תבינו . וענין הכניא
מוחק , עיקרו פ' הנתיבין כמס' דף פ"ט) בענין נביא השקר . והמלות עשה דלעיל תשמעון
שכתב הוא לבין ספרי :

פ"ח גם ענין זה מפורש בענין פ' השני . ומ"ס שאם בא להכחיש אין שומעין לו ושאר הענין